

FILM
MESECA

ZELENA KARTA

Zdrav razum vsiljuje Zemljanom izbiranje življenjskih sopotnikov na osnovi mnenja, ki si ga ustvarijo o njih. Pravzaprav naj bi se odločili storiti (ne)premišljeni korak k usodnemu »da« šele takrat, ko so usklajeni v mnenju o sebi in izbrani osebi. Za mnenja pa se ve, da so ponavadi zmotna, zato se prenekateri nagonsko ravnajo samo po svojih čustvih. Ta običajni »da«, ki ga po naravi stvari ženska dahne moškemu, potem ko ga je že zapeljala (z namenom, da bi se mu vdala), potemtakem zares postane usoden šele po uradni dolžnosti, s poroko. Pri tem namreč ne gre spregledati drobne malenkosti, da je izrečena privolitev v skupno življenje privilegirana izjava moškega, saj mu je v obrednem redu prvemu položena v usta. Učinek javnega (družbenega) obeležja privatnega sporazuma je z ženske perspektive videti nekako takole: Na tebi je torej, da prisegaš na brezmadežno zvezo pred bogom in državo, toda na meni je, da še vedno lahko odgovorim z »ne«. Nema grožnja, ki sili ženski na konico jezika in zloslutno udarja moškemu na uho, daje poročnemu obredu čar, poroki prizvok romantike, kajti sklepali naj bi jo iz ljubezni. Dejanja v našem življenju pač strmijo k redu, harmoniji, ravnotežju. Zaradi tega imajo filmi ponavadi *happy end* in eden izmed srečnih koncev je tudi poroka.

Po uvodnih afriških ritmih, ki nas popeljejo v bar Afrika nekeje v New Yorku, se **Zelena karta** začne s poroko, ki pa ni nič kaj romantična, je hladno in brezosebno dejanje iz praktičnih razlogov. Brontë Parrishevi zagotavlja že dolgo zeleno stanovanje s prekrasnim zimskim vrtom sredi Manhattna in Georgu Fauréju, francoskemu imigrantu, zeleno karto, dovoljenje za bivanje v Ameriki. Nikoli več se ne nameravata srečati, toda vladni oddelek za imigracijo misli drugače, — preverja njuno skupno življenje.

Filmi so dolgočasni, če v njih vse poteka natanko po pravilih življenja. In če bi jim **Zelena karta** sledila, bi imela na voljo samo dve možnosti: Potek njene zgodbe se bi razvil v socialno dramo, kar bi bilo povsem v nasprotju z idejo filma; in drugič (kar je še manj radikalno) že ob prvi intervenciji imigracijske službe bi se film lahko končal. Brontë namreč opravičuje odsotnost svojega moža z razlago, da je službeno v Afriki. Vse, kar bi z realističnim posegom v filmsko zgodbo potemtakem lahko storila oblast, je preverjanje Georgeovega potnega lista.

Oblast pa se na srečo vmeša v zgodbo

ZELENA KARTA GREEN CARD

režija: Peter Weir
scenarij: Peter Weir
fotografija: Geoffrey Simpson
glasba: Hans Zimmer
igrajo: Gérard Depardieu, Andie MacDowell, Bebe Neuwirth, Gregg Edelman
proizvodnja: Buena Vista, Avstralija/
Francija/ZDA, 1990

zgolj iz žanrskih razlogov. Je v funkciji mašila oziroma pripovednega vzgiba, ki terja od neprilagodljive filmske *story*, da zadosti javnemu in s tem tudi romantičnemu obeležju poročnega obreda. Film je kajpak inverzna (duhu sodobnega časa prikrojena) *screwball* (na način '30-tih) komedija, v kateri je razdvojen in skregan par pravzaprav pripravljen storiti vse, samo da bi si povrnili nekdanjo skupno zakonsko srečo. To pa mu po številnih pripetljajih in zapletih celo uspe, le če se obnaša na način filma. In zato papirnata zakonca, čeprav z namenom ohraniti vsak svoj interes, svoje skupno življenje dobesedno uprizorita kot fikcijo. Na strehi 'njunega' stanovanja sredi Manhattna tako nastaja družinski album slik iz zimskih, letnih in medenih počitnic. Vse pa vendarle ne gre tako preprosto. »O tebi nimam nobenega mnenja,« vrešči Brontë na zavaljenega in okornega Francoza, ki govori smešno angleščino in (praktičen kot je) v njen eksotični zimski vrt zasadi korenje in paradižnik. V vse poprek zeleni komediji je tudi Brontë upodobljena kot (v prispodobni rečenici) od jeze zelena ženska, ki jo moti celo 'možev' način kuhanja kave. Vendar, ko sta

skozi filmsko pripoved prisiljena drug drugemu razkriti detajle iz lastnega življenja, postopoma odkrivata prese- netljive zanimivosti svojih osebnosti. Rekli bi, da ju filmska zgodba prisili v medsebojno usklajevanje mnenj.

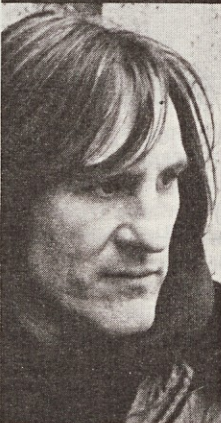
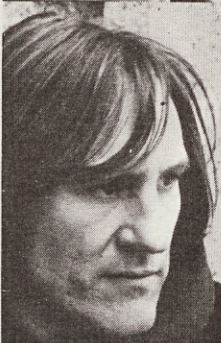
Andie MacDowell (Seks, laži in video-trakovi) igra Brontë, z ekologijo obsedeno pripadnico »Zelene gverile«, ki je sposobna prave komunikacije le z rastlinjem. Je takorekoč posebljena brezspolnost in asocialnost, sicer bitje z ogromno domišljije, ki pa je ne zna oživeti. »... *you live out of the book*,« ji več kot enkrat sugerira Dépardieu, čigar filmski priimek je Fauréu, kar je v francoščini homonimno besedi forêt (gozd) in figurativno označuje tisto, česar kot celoto ne moreš razbrati, če se osredotočiš na njene podrobnosti. Ideja filma je skratka Gerad Dépardieu. Vse, kar je mišljeno pod »zelenim«, je posebljeno v njem tako na ravni tistega, kar se kaže kot filmska podoba, kakor na ravni tistega, kar stoji za njo: Gerard je opravil odlični debi v ameriškem filmu, vendar se mora George na koncu filma kljub vsemu vrniti v Francijo.

Konec **Zelene karte** je pravzaprav vrnitev na začetek filma, gledano širše, k

njegovi ideji. Weir je namreč napisal scenarij izključno za Depardieuja, inspiriran z njegovimi igralskimi karakteristikami: »misterioznimi in kontradiktornimi kvalitetami otroka in moškega, lepota in grdobe.« Skratka, v njem je preprosto videl nekoga, ki ga Američani morajo vzljubiti. In ker Američani vzljubijo vse skozi fikcijo, se mora isto zgoditi tudi z Brontë. Odkritje ljubezni je prekrasen šok in nič manj šokanten ni konec filma. V njem je nakopičena vsa romantika, ki umanjka poročnemu obredu na začetku: V spremljavi afriških ritmov in v prisotnosti neizprosniških imigracijskih agentov si 'papirnata zakonca' padeta v objem in Brontë dahne svojemu izbrancu ta običajni ženski »da«. Pri tem ne gre spregledati drobne malenkosti, da ji George odgovori z »ljubim te!« in film tako napove svoje nedvoumno nadaljevanje. Kje? — Prav gotovo v Franciji, v deželi parfumov, potemtakem v deželi »vonja po ženski«. Ravno zato, ker je Dépardieuju ušel iz spomina, se je moral vrniti v Evropo. Ah, ta, *Cyrano de Bergerac*!

Gérard Depardieu

Američani povsod po svetu dominirajo s svojimi filmi, danes morda še bolj kot kdajkoli poprej, Evropa pri tem ni nikakršna izjema, kljub »okopom« v obliki kvot za uvoz ameriških filmov in subvencijam za domače filme. Kot da se obupanim branilcem nacionalnih kinematografij ne bi bilo dovolj težko sprijazniti že s to nesporno resnico, se morajo neradi soočiti s še enim neprijetnim dejstvom: ne glede na nagrade in število gledalcev v evropskih kinematografijah, noben film v resnici ni uspešen, če mu ne uspe preboj tudi v ZDA, na ameriškem tržišču, kar velja tudi za avtorje in protagoniste teh filmov. Z lestvice 60 najbolj gledanih tujih filmov v ZDA med leti 1960 in 1990 je razvidno, da so Francozi na njej dobro zastopani, cenjeni so tudi francoski režiserji, finančni rezultati teh filmov pa se ne morejo primerjati z uspehom »močnih« ameriških izdelkov v ZDA. Od časov Brigitte Bardot, Jean Gabina in »zlatih let« Yvesa Montanda dalje francoski filmi za Američane očitno niso dovolj svetovljanski, zato pa jim v ZDA blagohotno priznavajo »potencial« — in snemajo svoje, ameriške »remake« njihovih filmov. Tako preostane rešitev v neposredni udeležbi francoskih avtorjev v ameriških filmih, kar so v zadnjih dvajsetih letih poskušali tako režiserji (npr. Malle, v zadnjem času Francis Veber idr.) kot igralci (Alain Delon, Catherine Deneuve, Philippe Noiret, Isabelle Huppert idr.), uspehi pa so bili (zlasti pri igralcih) manjši od pričakovanih.

Kot kaže, bi Gérardu Depardieuju utegnilo uspeli tisto, kar se ni posrečilo njegovim predhodnikom. Nastopil je v *Zeleni karti* Petra Weira, ki je doslej dosegla že več kot 26.000.000 USD kumulativnega B. O. izkupička, za glavno vlogo v tem filmu je letos prejel nagrado **Zlati globus**; obenem se v ZDA vrti *Cyrano de Bergerac*, ki je z omejenim številom kopij (okl. 50) doslej priigral približno 3.500.000 USD, Gérard Depardieu pa je nosilec ene od petih nominacij za Oskarja za ta film. Če se vse izteče, kot upajo Francozi, bi to predstavljalo sorazmerno soliden komercialni uspeh v kombinaciji z dvema najvidnejšima ameriškim nagradama, četudi je v tem kontekstu že sama nominacija za Oskarja zadosten dosežek. Otroštvo in mladost tega zvezdnika, rojenega l. 1948 v Châteaurouxu, sta v marsičem podobna tistemu, kar je preživel lik, ki ga Depardieu igra v *Zeleni karti*: odrasčanje v revni, številni družini, kasneje potepanje, priložnostna fizična dela in tatvine. Je brez ustrezne šolske izobrazbe, samouk, vendar z eksplozivno energijo in s spontanostjo rojenega igralca. Med leti 1968 in 1973 izmenoma igra v gledališču in v celovečernih filmih, njegov igralski vzpon pa se začne s filmom *Les Valseuses* (1974) Bertranda Bliera. Z vlogami v 70-ih in 80-ih letih je sloves najbolj nadarjenega igralca svoje generacije samo še potrjeval, izkazal pa se je z izjemnim smislom za zbiranje vlog. S svojo karizmo je dosegel, da so finančno uspeli tudi filmi takšnih »težkih« avtorjev, kot so Marguerite Duras, Marco Ferreri, Maurice Pialat in Alain Resnais. Doslej je nastopil v 67 filmih, *česarja* za svojo igro je prvokrat prejel l. 1981 in bil 12-krat nominiran (kar je absoluten rekord — *česarja* so doslej podelili skupaj 16-krat), l. 1983 je dobil nagrado za vlogo *Dantona* na festivalu v *Montrealu*, istega leta nagrado A. C. I. C. za dosežke v svoji igralski karieri, l. 1984 je bil nominiran s strani National Society of Film Critics za vlogi v *Retour de Martin Guerre* in *Dantonu*, sledi nagrada za film *Police Mauricea Pialata* na festivalu v *Benetkah*, l. 1990 pa *zlati palma* za najboljšega igralca v *Cannesu* za film *Cyrano de Bergerac* (letos tudi *česar* za to vlogo).

Gérard Depardieu je v tem trenutku gotovo najpomembnejši francoski igralec. Če prejme še oskarja, mu to lahko omogoči prodor v ameriški film, kakršnega drugi francoski igralci niso dočakali. Zdi pa se, da to ni Depardieujeva ambicija, saj je zavrnil naslovno vlogo v Scottovem *Krištofu Kolumbu*, ker raje dela v Franciji in bi raje »igral Shakespearea v francoščini, kot izgubil leto dni življenja za to, da se nauči angleščine«. Depardieujevi predhodniki v ZDA niso uspeli v veliki meri tudi zaradi te, navidez banalne podrobnosti: ker niso bili voljni, da bi se tekoče naučili angleščine, so lahko zaigrali le »ekstotične« like takšnih ali drugačnih priseljencev, s tem pa so bili obsojeni na preozek izbor vlog in so se raje vrnili domov. Depardieuja očitno to ne skrbi in bo — kot doslej — hodil po svoji poti. Kot je izjavil na podelitvi Zlatih globusov, je zanj še naprej edino pomembno to, da dela z dobrimi avtorji, tako režiserji kot scenaristi.